

Påskresan '92

Påskresan 1992

Mitt tåg skulle avgå från Göteborg klockan 03.20. Väl packad förberedde jag mig i god tid. Till slut var allting klart efter packning och städning halva natten. Jag räknade med en timmes promenad till stationen. Det hade slutat regna, och luften var frisk och klar. Äntligen var jag på väg! Det var skönt att gå till fots med de båda mindre resväskorna, och jag njöt av den begynnande resefriheten. Och jag gav mig tid till att försöka komma på vad jag kunde ha glömt.

Allt tycktes jag ha kommit ihåg. Ändå kändes jag så underligt lätt på något vis. Hur kunde allt vara så lätt när jag hade så mycket att bära på? En fullastad ryggsäck och två tunga resväskor - med ens bröt kalla kårar ut över min rygg. Ryggsäcken! Den hade jag glömt hemma...

På tåget från Köpenhamn till Hamburg hamnade jag mitt i ett sällskap av sex mycket glada unga danskar, som skulle till Hamburg över helgen (det var fredag) bara för att roa sig. Flera av dem hade aldrig varit i Hamburg förut och allra minst över en helg. De var fullständigt aningslösa i sin hejdlösa nöjesentusiasm, och de hade börjat i så god tid som möjligt. Även andra passagerare och särskilt damer utsattes för deras bullersamma sällskap, som blev tämligen påflugit och påstruket i all sin välmening och aningslösa oskuld. Gossarna visste inte ens vart de skulle ta vägen i Hamburg. Det enda de visste var hur man låter danskt öl flöda, och denna konst utvecklade de med bravur till att även omfatta imponerande mängder rödvin och groggar. Efter Puttgardenfärjan gick det så långt att deras drycker inte längre hölls i deras glas, så att det blev allmänt fotbad i vagnen. Dock var deras sällskap mycket trivsamt och glatt och i högsta grad underhållande. Man befarade bara med goda skäl att så glada unga män för första gången i Hamburg på urskiljningslös jakt efter dansanta damer ganska snabbt skulle förlora ganska mycket pengar...

Från München skulle det avgå ett tåg till Istanbul fredag kväll klockan 21.43. Det stod tydligt i alla tidtabeller och på stora tavlan, det skulle gå från spår 13, och även vid spår 13 förkunnade den automatiska tågtidsförklararen med tysk noggrannhet att tåget skulle gå 21.43 till Istanbul. Det enda problemet var, att klockan var redan 21.30, och där fanns inget tåg.

En ensam slovensk man skulle med samma tåg till Ljubljana och fann sig ställd inför samma bekymmer. Turistinformationen hade lämpligt nog stängt för dagen, och klockan blev 21.40. Var fanns tåget?

Klockan 21.43 inträffade det förbluffande miraklet. Alla tågskyltar förkunnade med ens att tåget hade gått. Tåget försvann från den stora skylttavlan och från spår 13 utan att någonsin ha stått där. Ingen kunde för oss förklara mysteriet med det tydligt och precis utannonserade men komplett obefintliga tåget. Effekten var den samma som om tåget hade blivit upplöst i alla sina atomer strax innan det kom in på stationen. Ännu idag väntar problemet på en logisk, kemisk och matematisk lösning, som aldrig kommer att kunna presenteras i brist på vetenskaplig trovärdighet. Conan Doyle har skrivit en historia om ett tåg som försvann på liknande sätt, men han hade åtminstone en förklaring.

I Budapest försvann ett annat tåg. Det skulle ha avgått ett tåg från Budapest till Warszawa klockan 15 enligt alla tidtabeller, men det tåget hade tydligen avgått för alltid. På vissa obskyra ställen i Budapest Keleti Pu-stationen (som till exempel bakom annonspelare) hade man omsorgsfullt med blanka remsor tejpats över just det tågets plats i tidtabellen, och ej heller utannonserades det på skyltar, så tydligen hade åtminstone någon upptäckt att det tåget hade försvunnit.

Denna station har annars två olika högtalarsystem. På det ena är det en herre som meddelar vilka tåg det är som går och när, och på det andra är det en sludrig dam. Båda systemen har samma melodiösa introduktionssignal, en vacker treklang neråt

med början från grundtonen med någon ornamentik, men olyckligtvis i olika tonarter. Ibland kolliderar de med varandra och försöker meddela något samtidigt med häpnadsväckande musikaliska fenomen som följd, då oavsiktliga melodier med knorr uppstår i originell opreciserad tonart. Efter att de har kolliderat är det alltid tyst i högtalarna en lång stund innan vare sig mannen eller den sluddriga damen vågar försöka meddela något igen.

Eftersom jag på grund av diverse försvunna tåg både hamnade och fick vänta i Budapest fick man där även stifta bekantskap med den lokala väntsalsproceduren. Den har pittoreskt nog alla de klassiska ingredienserna: där samlas original, där sovs det, där snarkas det professionellt, där smusslas det med flaskor, och där hålls diskreta privata sammankomster av antingen flytande eller intim natur, allt för att öka trivsamtheten i denna filial av de internationella tågväntsalarnas universella *Lonely Hearts' Club*. Var fjärde timme inspekteras klubben av vakter som då ägnar sig åt att återställa ordningen. När de kommer försvinner snabbt alla flaskor i diskreta gömmor, och vakternas enda uppgift blir sedan att obarmhärtigt väcka alla som sover. Om den sovande vågar reagera med berättigad harm över en hjärtlös väckning blir det palaver och i värsta fall förhör, men jag såg gudskelov ingen köras ut därifrån hur utslagna de alla än var.

I stort sett är i hela Östeuropa tågresekombinationsmöjligheterna obefintliga. Om man som svensk vill resa till Warszawa får man räkna med att vänta i minst fem timmar vid varje tågbyte. Jag försökte mig på en direkt tripp non-stop Göteborg-Istanbul med bara en halvtimmes uppehåll vid varje byte enligt en svensk tidtabells sedvanligt optimistiska standard. Företaget strandade på fenomenet spårlöst försvunna tåg, och jag fann mig strandsatt i Budapest med en extra väntetid på precis 13 timmar. Lyckligtvis såg det ut att finnas ett omöjligt tåg som krånglade sig upp över Karpaterna utmed den ryska gränsen till Krakow i Polen. Spänningen inför att se om detta tåg verkligen skulle finnas i verkligheten var total. När det slutligen faktiskt uppenbarade sig både på anslagstavlan och i verkligheten var det som att äntligen se ett verkligt fartyg nalkas vid horisonten efter fem år på en öde ö.

Något av en tänkbar förklaring till de försvunna tågen visade sig ombord på detta sällsamma Krakowtåg. Tre passagerare satt i min vagn, en i resten av sittvagnståget, och om man undantar sovvagnen var det detta dussinvagnarstågs hela klientel. Av tio vagnar var i princip sju tomma.

Detta tåg hade dessutom vissa speciella unika tågegenskaper. Värmen var så kraftigt på att vi svettades fastän vi färdades för full fart med tågfönstret öppet till maximum, och ändå hade vi sänkt värmen till lägsta möjliga nivå. På toaletten fanns det inget vatten. Jag utförde en modig spelexpedition mitt i natten på jakt efter rinnande vatten och fann inget i hela tåget förrän fyra vagnar längre bort i första-klass-vagnen, där ingen satt. Det vatten som fanns där var kokhett, och eftersom tydligen rören var trasiga rann det inte ut i lavoaren när man öppnade kranen eller ens ner i toaletten utan i stället direkt ut på golvet. Om man inte fått fötterna varma tidigare fanns det möjlighet på denna toalett. Jag och min reskamrat från Wales drog den logiska och kemiska slutsatsen att allt övrigt vatten i tåget måste ha kokat bort.

Nästan ensamma i hela tåget satt vi och spelade Backgammon hela natten medan vi försökte glömma den tropiska hettan under utbyte av liknande absurda erfarenheter från andra ungarlsspöktåg i gudsförgätna länder, en lämplig sysselsättning i vår märkvärdiga belägenhet, ehuru vi inte kunde vara fullt säkra på att det folktomma tåg som rusade iväg med oss i natten mot Karpaterna inte även det var i färd med att försvinna, som så många andra, förrän det faktiskt kom fram till Krakow, Polens underbara gamla helt intakta medeltida huvudstad, (Warszawa gjordes till huvudstad först av Wasakungen Sigismund,) där det dock regnade hela dagen. Det regnade sedan även i Katowice. Att gå där omkring på jakt efter obefintliga restauranger, som alla var stängda, då det var söndag, i bara sandaler, var faktiskt inte så värst roligt i längden, då

vattenpölar i Katowice är outränsakliga i sitt förrådiska djup och sin strategiska belägenhet. På tal om farliga vatten måste det dock här även trots vissa läsares uttryckliga motvilja redogöras för ett polskt toalettbesök, då ett sådant måste anses höra till detta lands mera häpnadsväckande upplevelsemöjligheter. Vad som helst kan nämligen hända, vilket nedanstående torde belysa.

Alla polska offentliga toaletter är från början avskräckande genom de typiska käringar som sitter utanför och vaktar dem. Deras enda jobb är att sälja toalettpapper till sådana som menar sig behöva sådant. De är alla i avancerat käringsstadium, minst 60 år och ej över 70, de har alla tänder kvar och kan bitas, och de är alla fetlagda och sitter. Polskt toalettpapper kan undfås genom deras nåd för priset av 1000 zloty (50 öre). Toalettpappret i fråga är tidningspapper men lyckligtvis otryckt sådant. Toalettkabinettet är sedan en extremt trång liten skrub i allmän oordning och i avancerat hygieniskt upplösningstillstånd, ett tacksamt studieämne för en kemist eller egyptolog, ty varhelst någon har kunnat skriva eller rista eller teckna något finns det hieroglyfer enligt besökarnas tillfälliga vildaste fantasier. (Jag har aldrig tidigare på någon offentlig toalett sett en heroinkanyl framställd som en avgud.) I denna lilla våta trånga skrub måste jag (för att vara säker på att inte förlora någon partikel av mitt bagage) pressa in mig med en ryggsäck, en plastpåse med matsäck samt två resväskor. Det säger sig självt att det därefter var tämligen omöjligt att kränga av sig byxorna. Efter ett knep och ett knåp och ett tredimensionellt pusslande av högsta svårighetsgrad lyckades man omsider komma i gynnsamt läge, men den värsta krisen återstod ännu. Naturligtvis var klosetten förstoppad. Utan att jag ännu hade spolat och medan jag alltjämt sitter upptagen av för lokalen ändamålsenligt arbete, så märker jag plötsligt till min synnerliga förvåning att vattennivån i klosetten sakta men säkert är i obönhörligt stigande. Med resväskor, matsäck, ryggsäck och tills vidare oskadda kläder omkring är naturligtvis konsekvenserna av en sådan oförklarlig lokal och oupphörligt tilltagande vattennivåhöjning att befara, då ett Niagara på ett så trångt ställe måste innebära oöverskådliga fataliteter. Det fanns bara en sak att göra, vilket även den historiska lindansaren som en gång gick på lina över Niagara klart insåg, nämligen att skynda sig över linan innan man spolades ner i Niagarafallen. Hur det sedan slutade, efter att jag väl lämnat den offentliga polska toalettkulturen med dess främlingsfientligt stigande vattennivåer väl avvägda efter graden av aktuella krissituationer bakom mig, får därtill anpassade lokala myndigheter ta ansvaret för.

Det här med extrema temperaturer i polska tåg förekommer inte allenast i obefolkade specialtåg utan även i helt vanliga tåg för vanliga människor. Tåget från Krakow till Katowice var ett fullproppat lokaltåg i vilket värmen var så påträngande att flera damer (om dock mest tanter åt det fetlagda hållet) fick tydliga problem med att det brände illa i ändan, då många värmeaggregat var direkt under sitsarna.

Polen är mera förfallet än Ungern och mera melankoliskt. Människorna där är mycket snälla, goda och fromma men också mycket passiva och fatalistiska. De tror inte de kan göra något själva. I Ungern är mentaliteten mera romantiskt glödande, frenetisk och energisk. Även där finns den tragiska melankolin men har där ett pathos och en passionerad glöd. Polackerna är ödmjukt estetiska medan ungrarna är passionerat estetiska. Polen är i många avseenden motsatsen till Tyskland. Tyskarna är välordnade, metodiska, oförskämda, odrägliga och skrytsamma av naturen medan polackerna är oordnade, kaotiska, utsägligt sympatiska och gränslöst ödmjuka. En polack tål därför vad som helst medan en tysk inte tål någonting.

Detta kan verka som generaliseringar men är dock karakteristiska drag i folkmentaliteten. Bäst trivs jag i Ungern. Antagligen kommer Polen och Ungern ungefär samtidigt med i EG, de har ingen brådska och skyndar långsamt men har det ändå väl förspänt, Polen genom sina privata överenskommelser med Tyskland (som ger tyskarna i Polen särskilda privilegier, egen språkundervisning, egna skolor, etc.) och Ungern genom sin starka energi. I Tjeckoslovakien är situationen svårare genom den löjliga

slovakiska nationalismen. Tjeckoslovakien har varken pengar eller jobb, allt privatiseras utan att någon kan köpa, och slovakerna gör inte saken bättre genom sina separatistflummerier. Politiskt saboterar de landets möjligheter, och de är för obildade för att förstå bättre.

I Turkiet är situationen ungefär som i Tjeckoslovakien men annorlunda. Kurderna vill separera, och turkarna vill inte förlora deras land. Ingenting vill ge efter för den andra. Kompromissmöjligheter finns inte. Följden är ett kroniskt inbördeskrig och en ond cirkel som ständigt blir värre, ty ju hårdare turkarna motverkar kurdernas separationssträvan, desto hårdare vill kurderna slåss för att få separera.

Problemet förvärras ytterligare av att ingen tror på en kurdisk stat. Kurderna är helt enkelt för utvecklade. Desto hårdare kämpar kurderna för en egen stat. Och om de en dag får en egen stat kommer de sedan inte att ge sig förrän de också brutit loss territorier ur Irak, Iran och Syrien. Således har alla i området skäl att bekämpa kurdernas frihetssträvanden. Det hela är upplagt för utveckling av ständigt svårare terrorism, som åtminstone Libyen och Iran till en början kommer att understödja och med tiden kanske även andra terrororganisationer. Kurdproblemet är således ett öppet och tilltagande kräftsår för hela den islamska världen. Kurderna har en lång fest framför sig. Turkarna idag ser i allmänhet bekymrade ut.

Därför var den turkiska melankolin tämligen brydsam. Jag älskar Konstantinopel för dess urgamla universalitet, dess ljuva gästfrihet, dess underbara pittoreska charm och för dess oemotståndliga älskvärdhet; och att då samtidigt bevittna turkiska soldater på väg ut för att meningslöst slakta kurder, fyllde en med outhärdlig smärta, i synnerhet som det i dagens läge (7.4.1992) var omöjligt att se någon lösning på den tilltrasslade problematiken. Islam och politik går inte ihop. De muslimska ländernas kanske enda räddning ligger i att inse detta.

Hela situationen är egentligen ganska tokig och har oerhörda möjligheter. Turkarna kallar Helmut Kohl för en ny Hitler (för att han inte vill leverera fler tanks åt turkarna att göra köttfärs av kurderna med) och kurderna för terrorister och kommunister och lurar Amerika till att tro att turkarna har rätt och att turkarna inte har något problem med kurderna. Det hela har möjlighet att utvecklas till en gigantisk politisk komedi, där de stora förlorarna blir Turkiet, USA, islam och Nato, och där vinnarna blir kurderna, deras bundsförvanter, Grekland och EG. Turkiet riskerar att sluta som en söndertrasad tiggarnation som blir beroende av att andra tänker åt dem, en utveckling som Turkiet kommer att kämpa emot med alla medel genom att först och främst massakrera så många kurder som möjligt. Om krisen drives tillräckligt långt skulle den kunna ramponera inte bara hela islam utan även hela Nato. President Bush är redan förvirrad och dessutom felaktigt informerad, medan överste Khadaffi, islams nye högste ledare, vill spela rollen av löjlig kalif. En hemlig extra nyckelroll spelas dessutom av okända vänsterelement i Turkiet, som har på programmet att avrätta fem turkiska poliser om dagen och ibland lyckas hålla den takten, vilket turkarna naivt ger kurderna skulden för, som de kallar kommunister för att imponera på Amerika. *A magnificent set-up for the downfall of humbugs. What next?*

I Bulgarien är situationen en annan. En ung demokrati lider av alla tänkbara kramper och skrik efter sin förlösning. I parlamentet grälas och slåss det som på Cromwells tid, och landets första demokratiska val i höstas blev orättvist på grund av brist på erfarenhet: det viktiga lantbrukarpartiet, landets traditionella ryggrad, fick inte en enda man in i parlamentet, medan det allmänt hatade turkiska partiet fick desto fler och erövrade en nyckelställning som vågmästare. I viss mån reglerar den hatade turkiska minoriteten (muslimer) därför landet. Efter valet satte någon eld på kommunistpartiets klubblokal, en av huvudstadens tre största byggnader, (de andra två, också partikommunistiska, hade satts eld på tidigare,) så att nu är inte bara röda stjärnan utan även varje namn avlägsnat därifrån (då alla arkiv bränts upp) medan allt är tillbommat och hänskjutet till en uppskjuten framtids restaurering. Överallt i

Bulgarien finner man andra stora och små monument resta till "sekler av vänskap mellan Bulgarien och befriaren Sovjetunionen" på liknande sätt lemlästade, stympade, övermålad, oigenkännliggjorda av graffiti och tragikomiskt ihjälmisshandlade, medan gator och städer och platser överallt i hela landet byter namn så att ingen längre vet vad någonting heter, medan Ulf Ekman och Livets Ord från Sverige (med balett) gör allt för att kristna ett Bulgarien som aldrig var annat än ortodoxt sedan 1500 år tillbaka i tiden då inte ens Ynglingaätten ännu fanns i Sverige. Ulf Ekman skulle hjälpa bulgarerna bättre om han gjorde något åt landets turkiska muslimer, som saboterar parlamentsdebatten med att använda denna till ett allmänt slagsmål om huruvida Bulgarien skall få ha en mufti eller inte. Genom turkbulgarernas inflytande i parlamentet har Bulgarien nu fått en muslimsk mufti med samma rang som den ortodoxa patriarken.

Bulgariens räddning förblir dock musiken. Det musikaliska intresset är innerligt, och smaken och sinnet är högt utvecklat. De talrika nyutexaminerade musikerna är unga och lovande, dagligen upplevde jag hänförande gratisdebutkonserter som gavs av examinander på löpande band, och publikintresset var utomordentligt. Därmed kommer vi in på litet välbehövlig musikalisk omväxling.

Det musikaliska utbudet i Sofia är utomordentligt och ytterst varierande. Under drygt två dygn hörde jag konserter med musik av Petrassi, Morreconi, Tartini, Mozart, Bach, Beethoven, Schubert, Schumann, Chopin, Brahms, Tjajkovskij, Skrjabin och ett otal inhemska kompositörer. Den mest utsökta talangen jag fick uppleva hette Slatka Slatkova, vilket ungefär betyder Gulda Gulddotter. Även den bulgariska folkmusiken är högt utvecklad och till fullo njutbar. Minst imponerad var jag av den moderna musiken (Morreconi, Petrassi m.fl.) samt importerad västerländsk rockmusik. Man måste än en gång fråga sig: varför måste en konsert med idel njutbara stycken av klassiska mästare sedan ändå alltid även fördäras av något modernt atonalt katzenjammerstycke? Varför måste oskyldiga människomassor, som inte gjort något för att förtjäna det, dränkas på offentliga ställen av den mest barbariska tänkbara amerikanska rockmusik, som bara är hysterisk apteater, hesa skrik och skrällande oväsen? Varför fördärva så mycket god musik, som ändå finns, med att överrösta den med dålig? Hisnande musikaliska skönhetsupplevelser åtföljda av hänsynslös rock eller tolvtonsmusik kan bringa vilken seriös och känslig musiker som helst till en sådan förtvivlan att han tystnar för evigt. Är det den moderna atonala och rockmusikens mening? Åtminstone är det dess mest anmärkningsvärda effekt: att genom sitt avskräckande exempel avskräcka musiker från att bli musiker.

Åter till Östeuropas märkvärdiga tågförhållanden. Ner till Konstantinopel var tågen överhettade, så att man kokade bort; från Istanbul tillbaka till Europa var tågen helt utan värme, så att man frös ihjäl. Tågförbindelsen mellan Belgrad och Zagreb var bruten. Det innebar att Hellasexpressen (från Athen till Venedig) måste gå över Budapest och Wien i stället för över Zagreb och Ljubljana med dubbelt så lång väg och ett dygns extra resa som följd. Från Athen kunde man visserligen ta Patrasvägen med färjan till Brindisi i stället, men från Sofia är det lika långt till Venedig via Brindisi som via Budapest och Wien.

Bulgariska järnvägsstationer har ett numrerat antal perronger med två spår vardera, och på varje spår står i regel tre olika tåg. Perrongerna är oändliga. Ett tåg kan preciseras på följande sätt: 6:11:3. Det betyder perrong 6 spår 11 del 3. Ingen stins eller konduktör vet någonting om tågen, så det lönar sig aldrig att fråga. Vanligen får man springa över spåren från tåg till tåg och använda uteslutningsmetoden. Har man tur hinner man med det rätta i panik i sista minuten genomsvettig och hjärtslagsmässig, men i så fall kan man vara säker på att det sedan går i orätt riktning.

Vojvodina är kanske ett viktigt kapitel i det jugoslaviska sammanbrottet. Där lever ännu idag 7 à 800,000 ungrare (30% av befolkningen), och före 1914 fanns det inte serber här. (Vojvodina är den nordligaste delen av Serbien mellan Belgrad och Ungern.)

Serberna har senare infiltrerats och inplanterats här liksom i hela Kroatien och Bosnien. Jugoslavien var egentligen ingenting annat än ett diktatoriskt Stor-Serbien, som nu slåss desperat mot kroater, bosnier och albaner för att få behålla sin imperialism. Serbien är fortfarande en kommunistisk diktatur, och ungrarna i Vojvodina blir oupphörligt gradvis bestulna av regimen på allt vad de äger. När Ungern var kommunistiskt hade ungrarna i Vojvodina det mycket bättre än vanliga ungrare, men nu har kriget brunnit i ett år i hela Vojvodina. De ungrare där som ännu äger något måste gradvis sälja det och smuggla över sina pengar till Ungern för att överleva, åtminstone så länge kriget fortsätter och så länge Vojvodina förblir under serbiskt kommunistiskt styre.

Serberna är helt enkelt vilseförda av en diktator, som inbillar dem att de är ett utvalt folk som judarna och grekerna, och han lever bara på sin nationalchauvinism och egoistiska storhetsdårskap. Judar och greker är fiffiga, språkbegåvade och intelligent, medan serberna är motsatsen. Diktatorn lever i en drömvärld, vilket bara förvärrar Stor-Serbiens sammanbrott. Serbiens enda hopp vore ett totalt och drastiskt regimombyte genast. En revolution i Belgrad med serbiskt inbördeskrig som följd vore välkommet, ty en sådan läxa är kanske vad serberna behöver för att nyktra till.

I Italien är situationen en helt annan. I början av april var det val, och segern hembars av ett nytt parti som bär det historiska namnet Lombardiska Ligan. Partiet är ett missnöjesparti, och det har vunnit sina röster på sin rasistiska avoghet mot syditalienare och negrer. På en fråga ställd till en av dess segrande ledare Bossi, som lydde: "Vem vill ni först kasta ut ur Norditalien - negrerna eller syditalienarna?" lär han ha svarat: "Plikten först och nöjet sedan." Partiet vill dela upp Italien i tre olika länder, och dess huvudargument är att negrerna och syditalienarna lever på norditalienarnas bekostnad. Likväl är det norditalienare som anställer dem emedan de inte vill utföra grovarbete själva.

På Sicilien tar man denna nya politiska utveckling med ro. Man betraktar den norditalienska ligan (med Italiens rikaste stad Mantua som huvudsäte) som ett ryggradslöst protestparti och menar att sicilianerna och syditalienarna med sin större flexibilitet och levnadsfantasi ändå förblir överlägsna de mer materialistiska och inskränkta norditalienarna, som mest baserar sin motvilja mot söderns folk på avundsjuka och fördomar. Dock har man förståelse för norditalienarnas logiska avoghet mot maffian och dess inflytande.

Från en neutral synpunkt är det nya norditalienska rasistiska högerpartiets framgång en frisk fläkt i italiensk politik, som animerar den och inleder många nya välbehövliga debatter. Emellertid måste jag som alltid i Italien försvara södern mot Norden.

Visst är Norden rikare, mera tekniskt utvecklad, bättre ordnad och står dess standard på en högre nivå. Viss kommer maffian och dess avarter från Sicilien och södra Italien. Men vem försörjer den? Medelhavets greker, syditalienare, sicilianare och andalusier, som vanligen är enkla och fattiga, är inte narkomaner. Droger konsumeras av rika städer som Milano, Madrid, Barcelona och rikare länder som Tyskland, Holland och USA. Det är i de nordliga rikare storstäderna och industriländerna som man påträffar det stora förfallet, den tilltagande moraliska dekadansen och det ständigt accelererande drogmissbruket. De rika städerna och länderna, som betraktar de fattiga som underlägsna parasiter och vill bli av med dem av rasistiska fördomsskäl, underhåller och bibehåller kriminella institutioner som maffian vid makt och drogimporten genom ren självdestruktivitet. Det var imponerande att se att det inte fanns något spår av någon prostitution i Palermo. Om den fanns var den så snyggt hanterad att det var omöjligt att upptäcka den. Ändå brukar sådant märkas genast så fort det existerar. I Andalusien, Sicilien, Syditalien och Grekland lever man enkelt och anspråkslöst men rent och mänskligt, medan man i länder som USA och Sverige frossar i droger, prostitution, våldspornografi och annat sådant. Då är livet i de fattigare arbetarproducerande svartskalleländerna betydligt friskare. Jag tror med bestämdhet,

att de drogimporterande länderna och städerna aldrig kan komma till rätta med drogmissbruket, medan man just i länder som Grekland och Sicilien verkligen kan sätta in ett effektivt motstånd och en segerrik bekämpning av detta världsproblem, denna världssjukdom och denna civilisationspest genom den högre andliga levnadskonstsstandard som finns i dessa länder.

Katolska kyrkan i kris.

Krisen är lika omfattande som den katolska kyrkan. Man behöver bara besöka en normal katolsk gudstjänst för att uppleva den. En modern katolsk gudstjänst exempelvis i Italien är ungefär lika flamsig som en normal TV-underhållningsshow. Kyrksången består av karusellvisor, prästen talar till församlingen som en dålig komediant som tror att hela publiken består av idioter, musiken är så lågt stående att en riktig kyrkorgel inte längre kan ackompanjera den eller följa den hur skicklig organisten än är, och predikan är i allmänhet infantil och intetsägande, som om predikanten själv minst av alla trodde på vad han sade. Den formella gudstjänsten är förnedrad till banal intetsägande smörja som automatiskt rabblas utan att någon tänker på vad han rabblar och utan att bristen på logik och sans ens någonsin medges. Normalt görs det som sägs, läses och predikas dessutom ourskiljbart genom öronbedövande mikrofonanläggningar, så att ingen begriper något. Sedan det Andra Vatikankonciliet, då krisen inleddes på själva påvens initiativ genom ren naiv okunnighet, har präster, munkar och nunnor övergivit kyrkan i hundratusental om inte miljontal. Problemet är att de inte längre kan ta kyrkan på allvar. Tyvärr måste man ge dem rätt när man bevittnar gudstjänster och ekumeniska sammankomster där vackra flickor dansar balett i kyrkan, där kvinnliga lekmän får läsa ur Bibeln offentligt med blottade bröst (i tredje världen) och där vilka drastiska förändringar och improvisationer i liturgin och den sakrala musiken som helst accepteras fullständigt okritiskt. Följden är att kyrkor blir oigenkännliga (genom utrensning av helgonbilder, extra-altaren, Maria- och Josefstatyer, överkalkning av fresker och målningar, etc,) präster gör sig till patetiska fånar genom att böja sig för den infantila nyordningen, och, det mest problematiska och fatala av allt, att gudstjänsten har förlorat varje tillstymmelse av högtidlighet. I jämförelse med en ortodox gudstjänst exempelvis framstår en katolsk som en allmän lekstuga. Den katolska kyrkan har blivit barnlig, löjlig och fånig. Visserligen säger ju Jesus: "Ni måste bli som barn för att komma in i himmelen," men det är inte det enda han säger, och kristendomen innefattar även skärtorsdagens allvar och långfredagens sorg.

Apropå det, när jag nu ändå är så kättersk som möjligt, så hörde jag en intressant teori om uppståndelsen på Sicilien. Muslimerna menar ju att Kristus aldrig dog på korset. Teorin jag hörde från en läkare hävdar, att själva det fantastiska uppståndelseögonblicket, när Jesus enligt kyrkan reser sig ur sin grav (utan ögonvittnen) och slår vakterna med förskräckelse och försvinner, i själva verket är det ögonblick när Jesus dog. Enligt läkaren är det fullt möjligt, att Jesus skulle ha klarat sig genom hela korsfästelsen (med spjutgenomborrning och allt) för att sedan först när hela lidandet äntligen var över kunna i lugn och ro andas ut i sin grav. Sedan skulle esséerna ha kommit och fört bort hans kropp bara för att förbrylla mänskligheten och ge anledning till en segerrik kristendom, som levt som högst på Jesu liks bortförande ända sedan dess. Läkaren menade, att Jesu dödsögonblick, efter alla de lidanden han gått igenom, i sanning skulle ha varit som ett triumferande uppståndelseögonblick om dock enbart för själen.

Åter till katolska kyrkans kaotiska och allomfattande identitetskris. Lyckligtvis finns det traditionalister som håller fast vid den gamla gudstjänstformen på latin. De är bannlysta, människor plägar ju i blind okunnighet förbanna vad de inte förstår, de är

otillåtna och utestängda från alla normala katolska sammanhang, av alla religiösa människor i hela världen är de av katoliker de mest föraktade och mest förtalade, och om de ej öppet förtalade och sprids onda rykten om så tigs de ihjäl. Men de överlever, och det blir kanske de som räddar den katolska kyrkans 2000-åriga latinska kulturidentitet med all dess universalitet av lärdom, kunskap och sunt förnuft, som en kvasikommunist till fet påve i slutet av 1950-talet med den största välvilja tog initiativet till att stryka ett tjockt svart streck över bara för att han själv inte begrep sig på det.

Det klassiska idealet.

Vi kommer här in på ett övermåttan känsligt område, då det klassiska idealet i våra länder i vår tid tyvärr är tämligen okänt och bortglömt. Emellertid kan man inte ens på de mest kalla och barbariska breddgrader bortse från att det finns ett klassiskt ideal.

Naturligtvis härstammar allt klassiskt från Grekland och Rom. Rom var emellertid aldrig mer än en efterapare och kopierare. Idealet fanns i Grekland och har aldrig överträffats. Därmed avses den grekiska skulpturen, den grekiska byggnadskonsten och den grekiska litteraturen representerad av Homeros och de tre stora tragödemna.

Homeros skapade den första romanen med snillrik, överskådlig och koncentrerad form och med högt utvecklad karaktärsteckning. De tre tragödemna Aiskhylos, Sofokles och Euripides skapade dramat. Egentligen har ingen uppnått deras dramatiska nivå utom Shakespeare.

"Odysséen" förblir den eviga förebilden för en klassisk roman: en fängslande berättelse berättad på ett fängslande sätt i en snillrik form med gripande människoöden och en klart utformad logisk handling med effektfull final. Men den viktigaste ingrediensen i Homeros fabuleringskonst är hans mänsklighet. Hektor och Odysseus är oöverträffade exempel på en enastående litterär medmänsklighet och mänsklig värme. Homeros berättelser skälver och strålar och bävar och strålar av kärlek utan att någonsin ta till vulgär pornografi.

Den utveckling av dramat som Aiskhylos, Sofokles och Euripides inleder fullbordas 2000 år senare av Shakespeare. Redan hos de tre grekerna finns femaktaren utvecklad, men Shakespeare formfulländar den och ger den en teatralisk rikedom som aldrig har överträffats. Vad är då ett drama? Det är talad och agerad litteratur vars konkreta handling åskådliggörs för en publik genom skådespelares konsekventa levandegörande av roller.

Följande är därför livsviktigt för ett iscensatt drama: att diktionen är så klar som möjligt, att realismen är så nära sanningen som möjligt, att enkelheten och koncentrationen iakttages utan förkonstling och förvrängning, och att föreställningen har tempo, så att publiken aldrig blir uttråkad. Idealet när det gäller det första och det sista är Laurence Olivier: han talar klart så att varje ord når fram, och han drar inte på orden utan framför tvärtom vers så flytande att det verkar som prosa. Punkt två och punkt tre kommer an på regissören. När det gäller realism är realismen önskvärd helt enkelt för att göra föreställningen så övertygande som möjligt. Ett romerskt drama med skådespelarna utstyrda som Chicagogangsters är exempelvis lika litet övertygande som en Othello som inte är svart. Ett grekiskt drama utan antik grekisk kostymering är lika oegentligt som ett elisabetanskt drama i modern kostymering. Shakespeares dramer bör aldrig ha en modernare scenografi än tidigt 1600-tal med dess klädmode, (David Garrick i peruk som Hamlet och Macbeth på 1700-talet var en lika befängd absurditet som en Cyrano de Bergerac skulle vara med en Pelle-Jöns-näsa,) Ibsens borgerliga dramer bör alltid framställas i sen 1800-talsmiljö, vad är en italiensk Verdiopera utan stora krinoliner och röd sammet, och vad vore kung Lear och hans döttrar utan keltiska dräkter? Miljötroheten är nyckeln till konsekvent realism. Det är lika viktigt att en regissör tänker sig in i dramatikerens avsikter, tid och miljö som det är för en dirigent att

inte göra extra tillägg som inte står i partituret. En Madame Butterfly som inte är en geisha, en Nero utan toga, en La Traviata utan boudoir och festliga kandelabrar, en Carmen som är fet och ful och inte ens en zigenerska, en sludrande Hamlet, en Julia som inte ser ut som sjutton år, en Kleopatra som inte verkar egyptisk, en slätrakad Jesus, en Agamemnon utan röd matta, en mager Falstaff, en Aida utan överdådig pomp och ståt, en Wagners Flygande Holländare utan riktigt skepp - ju längre bort från det absolut realistiska man kommer, desto mera skäl till missnöje ger man publiken. Puccinis La Bohème kräver sitt 1800-tals-Paris, Macbeth kräver att blod flyter, Othello kräver att Desdemona är så vacker att hon är värd att dödas för, Puck och Ariel kräver sin lätthet, alla Shakespeares konungar kräver sitt majestät, Marivaux kräver sina peruker och fina spetsar, Wagner kräver en hyperromantisk scenografi, och Ibsen kräver sin borgerlighet. Allt annat är hopplösa oegentligheter.

Det klassiska idealet finns även i musiken. Fram till ungefär 1850 försöker man leva upp till det, därefter försöker man fuska bort det. Följden är, att i princip all musik före 1850 låter bra, medan den från och med 1850 börjar låta sämre och sämre. Den atonala musiken och rockmusiken har nått så långt i sitt strävande bort från det klassiska idealet att den inte längre låter som musik. Alla som hör ett stycke av Bach, Mozart eller Beethoven måste medge att det är musik, men atonal komposition utan melodi, ett gallskråkande rockband med öronbedövande slagverk, svängande kalufser och utmanande kläder, eller ljud framställt på elektronisk väg, kan aldrig någonsin få samma erkännande av alla som musikalisk musik. Levande musik framförd på violin och piano kan aldrig överträffas av syntetiska ljud utan mänsklig känslighet. Det klassiska idealet inom musiken når aldrig högre än Beethoven. Därefter blir det konsekvent ständigt mer och mer undanträngt genom att klåpare till efterträdare sämre och sämre behärskar sin konst. Chopin har aldrig överträffats när det gäller pianokompositioner, ty hans musik är den känsligaste, och den är skapad och frambragt genom fingertopparna, människans känsligaste muskler.

Endast om man återvänder till det klassiska idealet kan man åter börja uppnå intressanta höjder inom litteratur och musik. Ju mer man ignorerar det klassiska idealet, desto sämre måste resultatet bli.

Det kliniska EG.

Tyvärr har observationerna av skillnaderna mellan medlemmar i EG och icke-medlemmar i EG gjort mig till EG-motståndare. Vad är det då med EG som förskräcker? Den tilltagande soliditeten på bekostnad av det mänskliga. Det tydligaste symptomet är rasismens frammarsch i Tyskland, Frankrike och Italien. EG har lysande ekonomiska förutsättningar, men nackdelen är en solid ekonomisk mur mot andra folk som automatiskt blir betraktade som lägre folk. Livet är mänskligare idag i länder som Polen, Ungern och Bulgarien än i Tyskland, Frankrike och Italien. I de förstnämnda finns det ännu obegränsat utrymme för partikularism, pluralism och fri inre utveckling, medan EG-ländernas allt solidare ekonomi måste innebära större klasskillnader, högre levnadskostnader, bortrationaliseringar av de små och svaga med ökad utslagning och kriminalitet som följd. EG:s avskaffande av tullgränser kommer starkt att underlätta och till och med befördra drogtrafiken inom och till EG. Det i ekonomisk självsäkerhet tillväxande EG kan ses som en fästning vars murar blir allt starkare medan någonting ruttar i dess innersta hjärta. USA är en sådan stark gigantfästning med rasande förruttnelse som pågår i det inre. Risken är att EG kan bli som USA.

Räddningen kan finnas i partikularismen. Italiens nya framgångsrika parti "*Lega del Nord*" är inte enbart rasistiskt utan även ett försök att förläna landskap som Lombardiet, Venetien och Toscana större frihet och oberoende från Rom. Detta är partikularism, som går hand i hand med pluralism. Ju mindre enheter, desto större frihet och möjlighet,

desto intressantare specialiteter, och desto större urvalsrikedom och mångfald. Utveckling av detta är nödvändigt för EG om det inte skall få samma självdestruktiva sjukdomar som USA.

Därför är det bättre ju långsammare EG tillväxer. Länder som Polen, Ungern och Tjeckoslovakien vare hur välkomna som helst i EG på lång sikt, men bara på lång sikt och gärna på så lång sikt som möjligt, för deras egen skull. För om utvecklingen av EG:s yttre ekonomiska säkerhet blir en skyddande förljugenhetsfasad som kuliss för betänkliga inre tumörer så är en sådan falsk och ståtlig fasad ingenting värd.

Avslutning.

I Grekland domineras de politiska stämningarna av fruktan för vad som pågår i angränsande länder i norr och öster. Turkiet är den eviga arvfjenden. Det tysta, kalla kriget mellan Grekland och Turkiet kommer att pågå så länge Turkiet finns kvar på kartan. Samtliga länder som omger Turkiet har anledning att hata Turkiet, och Grekland mest av alla. Mera omotiverad är Greklands fruktan för det jugoslaviska Makedonien. I det jugoslaviska Makedonien talas det slaviska, i det grekiska Makedonien talas det grekiska. De båda Makedonierna har alltså ingenting gemensamt och ingenting att kräva av varandra. Greklands nordgränser går där de går och kommer inte att rubbas. Bulgarien har erbjudit sig att uppsluka Makedonien (då de båda länderna talar nästan samma språk,) men Makedonien har tackat nej. Troligen kommer Jugoslavien att separera i sju olika stater samt Kosovo. Slovenien, Kroatien, Bosnien, Vojvodina, Serbien, Montenegro och Makedonien kommer antagligen att gå olika vägar, medan Kosovo kanske ansluter sig till Albanien. Därmed skulle det jugoslaviska problemet vara löst.

Bulgarien är kanske det enda land som skulle kunna medla mellan Grekland och Turkiet, då Bulgarien består av både turkiska, grekiska och slaviska element. Bulgarien har inte fullt så dåliga relationer med Turkiet som alla Turkiets andra grannar har.

Summeringen av det nya politiska läget i Europa är väl att allt är oredigare än någonsin och är på väg att bli ännu oredigare. Bäst alltså att inte befatta sig med slika oredor utan att i stället befatta sig med väsentligare saker som kultur, litteratur och musik. En god vän till mig från Skopje (Makedonien) hade därvidlag följande åsikt om vad han kallade världens största problem.

Alla tittar på TV. Alla tittar på samma amerikanska skvalserier. Alla lyssnar på samma amerikanska onyanserade rockmusik. Alla lever bara för sin mage och sina pengar i fickan. Följaktligen förslappas och demoraliseras alla medan Aids och drogmissbruk accelererar. Färre och färre läser böcker. Färre och färre ägnar sig åt högre kultur, klassisk musik, ädlare hantverk och mänskligt umgänge. Fler och fler vet mindre och mindre om historia och religion. Mänskligheten passiviseras mer och mer genom massmedial hjärntvätt och vulgärkultur. Den kulturella standarden är i sjunkande inom USA och EG i samma takt som den moraliska. Vad är att göra? Det kalla krigets utmaning och ansträngning är förbi. Natos enda stora utmaning idag är överste Khadaffi, en storhetsvansinnig skrävlare och fjant. Natos mastodont-mobiliseringar mot överste Khadaffi är en iögonfallande måttstock på Natos löjlighet och otidsenlighet.

Det värsta tecknet på det kulturella förfallet i världen är det gradvis tilltagande kravet på att kultur ska löna sig. Kultur har aldrig lönat sig i hela historien. Den har tagits hand om och förts fram av enbart ideella intressen. Endast skvalkultur lönar sig genom sin massproduktion. Finkultur blir mer och mer sällsynt, dyrare och dyrare, mer och mer satt på undantag och mer och mer fruktad ju mer isolerad den blir. Det är ingen självklarhet längre (åtminstone inte i Sverige) att klassiska verk skall omhändertas, publiceras och spridas bara för att de är klassiska. (Klassiskt: något som

blir till förebild och föregångsexempel för kommande tider.) Följaktligen blir den samtida kulturen ständigt mera ytlig, intetsägande, vulgär, lättsinnig och billig, samtidigt som den ständigt får ökad spridning och ekonomiskt understöd (som Dallas, Santa Barbara, etc.) i brist på annat. Följaktligen blir hela världen ständigt mer och mer blaserad, varpå Aidsepidemin, drogmissbruk, prostitution och kriminalitet hela tiden fortsätter att breda ut sig. I kulturellt hänseende är det bara det klassiska idealet som kan rädda mänskligheten, då motsatsen bevisligen bara kan fördärva den.

Fenomen.

Nummer ett på fenomenlistan var naturligtvis erfarenheten av två påskhögtider efter varandra, en katolsk på Sicilien och veckan därpå en ortodox i Grekland och Bulgarien. Naturligtvis kunde den katolska påskens naiva ytlighet inte jämföras med den ortodoxa påskens innerligt djupa högtidlighet.

I stort sett hade jag tur med allt resällskap utom på slutet. På "zigenartåget" (från Sofia via Belgrad, Budapest och Prag till Berlin) hade jag i en icke-rökar-kupé för sex personer oturen att bli instängd av en rökande serbisk zigenarfamilj om aderton personer. (De lade även beslag på kupén intill, vars kvarvarande passagerare i motsats till mig dock frivilligt övergav sin kupé.) De aderton mänskorna förklarade att de var på väg till Berlin för att där försöka leta reda på någon specialist som kunde bota någons sjukdom i släkten. Vem den sjuka var bland dessa aderton var omöjligt att utrannsaka - de flesta hade rosslande rökhosta. Dock var de lika intresserade av att få veta hur man kunde åka vidare exempelvis till Hamburg, Stuttgart eller Heidelberg som av att få komma till Berlin. Deras totala reskassa var 400 mark, så jag gissade att de hade för avsikt att stanna i Tyskland. En resa natt och dag med skrikande, klättrande och sparkande småbarn överallt omkring sig och med rökande föräldrar och far- och morföräldrar säger sig självt att måste bli som en kronisk cirkusmanège av oordningsrang nummer ett. Då var till och med det grekiska sällskapet från Athen till Thessaloniki att föredra. Det tåget var överfullt och startade från Athen 23.55. (Athen-Moskva-expressen.) I min kupé var det elva personer utom jag av vilka alla kedjerökte och tre stod hela vägen. Det kan ursäktas med att det faktiskt var en rökarkupé, men ett sällskap på elva kedjerökande ungdomar som höll i gång hela natten till klockan sex med sprudlande prat under den konstanta tillväxten av en ständigt allt mera ogenomtränglig rökridå säger sig självt att inte vem som helst hade kunnat stå ut med. Resans längsta etapp var sträckan Sofia-Köpenhamn, som tog 42 timmar.

Anmärkningsvärt för resan var att det hanns med så mycket. Höjdpunkterna var många. En politisk höjdpunkt uppnåddes i Konstantinopel, en familjär höjdpunkt i Verona, en mänsklig höjdpunkt i Palermo, en kulturell höjdpunkt i Athen och en musikalisk höjdpunkt i Sofia. Naturligtvis tog dock Palermo och Athen priset som vanligt. I beaktande av att resan av nödtvång var förkortad till 25 dagar och att jag hann med mera än under någon tidigare inter-rail-resa måste resan betraktas som en avgjord succé. Allt det som jag inte hann med, och det var mycket även det, förpliktigar dock till en ny resa i september.

Politiska framtidsperspektiv.

USA har skrutit och framställt sig själv som världens enda supermakt och t.o.m. ställt som mål att behålla en sådan ställning. Sådant övermod är orealistiskt. USA kan aldrig bortse från EG-Europa, som idag är världens säkrast och starkast expanderande makt, eller från Japan. Dessa tre dominerar redan världen totalt, medan Ryssland genom sin 70-åriga ekonomiska bankrutt är totalt utslaget kanske för minst 100 år

framåt. Däremot finns det en fjärde maktfaktor, som än så länge bara är ett stort spännande frågetecken. Frågan är vad som kommer att hända i Kina. När väl dess kommunistparti har fallit, vilket det måste göra, kan vad som helst hända i Kina. Ansträngningar görs idag för att inför kommunistpartiets fall förbereda Tibet, Mansjuriet och Sinkiang för självständighet, men även utan dessa tre provinser skulle Kina utgöra ett oöverskådligt hav av oanade möjligheter.

Under min månad ute i Europa har mycket förändrats framför allt i Polen och Jugoslavien. När jag avreste stod Polen som nummer ett i kön för EG bland Östeuropas länder, och när jag nu far tillbaka står Polen nästan sist i kön. Det är inte Tysklands fel. Det är inte tyskarna som har förrått Polen den här gången. Det är ett polskt deficit som omöjligt kan göras om till ett plus, inte ens med hela EG:s bästa vilja i världen, och det är kanske tur för Polen.

I Jugoslavien har igår (27.4) en ny jugoslavisk stat bildats genom Serbiens och Montenegros sammangående. Den må hålla så länge den håller. Man får främst kanske hoppas att detta innebär att Serbien lämnar sina grannar i fred, vilket dock knappast är troligt att det behagar göra. I Kosovo, Bosnien och Vojvodina kommer ännu problemen att vara olösta för en lång tid framöver genom Serbiens ovilja att acceptera att Stor-Serbien är förlorat för alltid.

De allt mera ryckiga, överraskande och drastiska förändringarna i världen, framför allt inom politiskt underskattade områden, är kanske den viktigaste faktorn av alla i dagens politiskt mycket oroväckande värld, som samtidigt dock är kanske mera livlig och vital än någonsin.

3 - 28.4.1992.